НОВИТЕ ВОДАЧИ – КОМБИНАЦИЯ ОТ НЕДОСТАТЪЧЕН ОПИТ И СКЛОННОСТ КЪМ РИСКОВО ПОВЕДЕНИЕ

Катастрофите с нови водачи са сериозен проблем, който засяга както самите нови водачи, така и останалите участници в движението. Само за първите две седмици на ноември на територията на страната в областите Габрово, Ловеч, Пловдив и Хасково станаха 4 пътнотранспортни произшествия с жертви и тежко пострадали. Данните от тези катастрофи показват, че всички са се случили по различно време от денонощието, във и извън населени места, а единственият общ показател е, че във всички участват младежи на възраст между 18 и 22 години, които имат свидетелства за управление на МПС от по-малко от една година.

Причините за високия риск от катастрофи сред тази група водачи са многобройни и се свързват с различни фактори като недостатъчен опит, импулсивност и склонност към рисково поведение. За да въздействаме успешно върху проблема с пътнотранспортните произшествия с участието на нови водачи, е важно на първо място да идентифицираме правилно основните причини за настъпване на катастрофите, а именно:

Недостатъчен опит: Новите водачи, особено тези с по-малко от две години стаж, имат ограничен опит в различни пътни условия и ситуации. Те могат да бъдат неуверени или прекалено уверени в собствените си способности, като и в двата случая могат да реагират неадекватно на внезапни или непредвидими ситуации.

Рисково поведение: Новите водачи често се склонни към рисково поведение като шофиране с висока скорост, изпреварване в неосветени участъци, каране след употреба на алкохол или наркотици. Тези действия значително увеличават риска от катастрофи.

- **Прогнозиране на опасности:** Новите водачи често не могат да оценят правилно рисковете на пътя, което може да доведе до катастрофи, особено при неблагоприятни условия като дъжд, мъгла или лед. Съответно тяхната способност да съобразят поведението си с възникващи на пътя обстоятелства е ограничена.

- **Разсейване по време на шофиране:** Употребата на мобилни телефони или други устройства е често срещан проблем.

- **Стрес и емоции:** Новите водачи в повечето случаи се намират под по-голямо психическо натоварване, тъй като знанията, придобити по време на обучението, не са се превърнали още в моторно-двигателни навици и е възможно да реагират по-емоционално в напрегнати ситуации, което също увеличава риска от инциденти.

- На базата на тези фактори се формират различни групи от мерки за намаляване на катастрофите с нови водачи, свързани с обучението, осведомеността и ограниченията, които, приложени комплексно, ще окажат положително влияние върху намаляването на произшествията.

- **Образование и обучение:** Ключово за намаляването на инцидентите е провеждането на обучителни курсове и тренировки, които не само да предават информация и знания, но и да създават умения. Те следва да учат новите водачи на безопасно шофиране и реакция в трудни ситуации.

- **Ограничения за нови шофьори:** Много държави въвеждат ограничения за новопридобилите шофьорска книжка, като например ограничение на максималната скорост или забрана за шофиране през нощта за първите месеци след получаване на книжка. Целта на такива мерки е да се ограничи шофирането в условия, които повишават риска от настъпване на ПТП, за времето, в което новият водач натрупва опит и превръща знанията в умения и навици.

- **Контрол на алкохол и наркотици:** Нулева толерантност за употреба на алкохол и наркотици, както и повишаване на информираността по отношение на рисковете при употреба на упойващи вещества и сядането зад волана, включително по отношение на наказателната отговорност.

- **Повишаване на осведомеността:** Провеждане на информационни кампании за безопасност на движението, насочени към младите хора, които подчертават рисковете и последиците от небрежно шофиране.

- **Допълващо обучение и периодична допълнителна подготовка:** Поддържане и усъвършенстване на уменията на водачите през целия жизнен цикъл; поставяне на акцент върху рискови водачи (например системни нарушители или лица, чието здравословно състояние го налага); фокус върху определени категории водачи – професионални водачи, таксиметрови водачи, водачи от държавния контролен апарат (пътна полиция, ИААА, ТОЛ), които с поведението си на пътя трябва да служат за пример на останалите водачи, водачи от спасителната верига (пожарна, спешна помощ), водачи на служебни автомобили – развитие на социално отговорна организационна култура в публичните и частните организации – работодатели; поставяне на акцент върху обучение за долекарска медицинска помощ.

- Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата“ (ДАБДП), в изпълнение на своите правомощия на специализиран орган към Министерския съвет за ръководство, координиране и контрол на политиката за повишаване на безопасността на движението по пътищата, неведнъж е изразявала своето становище по всички проблеми, свързани с БДП, включително зачестилите инциденти с участието на нови водачи. На базата на анализ на данните за пътнотранспортните произшествия, както и в резултат от участието в работни групи, свързани с промяната на Закона за движението по пътищата и промените в учебната документация за кандидат-водачите, сме направили предложения в посока въвеждане на възможността първото СУМПС, придобито от новите водачи на МПС, да се издава с по-кратък срок на валидност от 2 години, както и да се отнема при условия, различни от общите хипотези, например чрез отнемане на по-голям брой контролни точки за определени нарушения:

- по-ниски граници на алкохол (нулева толерантност)
- при превишаване на скоростта над 30 км/ч
- неправилно изпреварване или отнемане на предимство, при които са създадени предпоставки за настъпване на ПТП
- преминаване на забранителен сигнал на светофара
- отнемане предимство на пешеходна пътека и др.

- В случай че бъде отнето свидетелството или в двугодишния период водачът е извършил някое от гореизброените нарушения, връщането или издаването на ново СУМПС да става след допълнително или ново обучение и полагане на нов изпит.

- Въвеждането на допълнително обучение на полигони е друга мярка, която ДАБДП е предлагала. Адекватната оценка на рисковете и тяхното правилно овладяване обичайно е функция от продължителна практика. Управлението на МПС може да бъде сравнено с много други професионални сфери, при които се изисква преди самостоятелно изпълнение на дейността да се отдели определен период от време за практикуване в сигурна среда, под надзора на инструктор. Това би позволило на новите водачи да добият увереност и разбиране за собствените си знания и умения отвъд теоретичните постановки, с които са запознати по време на обучението. В други държави-членки на ЕС се прилага такъв модел, при който в рамките на определен период от време след придобиване на правоспособност новите водачи са длъжни да преминат допълнително обучение на специализиран полигон, на който са симулирани рискови условия и ситуации, и в такава безопасна среда да развият уменията си да овладяват автомобила, да оценяват рисковете и да ги управляват.

- Новите водачи са специфична група участници в движението по пътищата. Комбинация от недостатъчен опит и склонност към рисково поведение.
- Комбинация, която често води до пътнотранспортни произшествия с тежки последици. Специфични мерки, превенция, образование и по-строг контрол са ключови за намаляването на инцидентите и подобряването на безопасността на пътя.

- Усилията за подобряване на безопасността на пътищата трябва да бъдат последователни и адекватни на предизвикателствата. Проблемът получава широк обществен отзвук, но решаването му изисква съвместни усилия на компетентните институции, гражданското общество, научната общност и бизнеса за системно изпълнение на Националната стратегия за безопасност на движението по пътищата в Република България 2021 – 2030 и преодоляване на дълго натрупвани, неблагоприятни за БДП поведенчески модели.

Благодаря за вниманието!

Изготвил: инж .Боряна Христева
Председател на Комисията по БДП при ПГ „Цар Иван Асен II“-гр.Асеновград